

การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคี เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาส
ทางสังคม กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 1

The Development of the Border Strategic Research Area with A Model of Collaborative
Governance for Poverty Alleviation and Social Mobility: The Case of Mukdahan Province
Phase 1

ทิวากร เหล่าลือชา

Tiwakorn Laoluecha

อาจารย์ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน

Lecturer from the Mukdahan Community College Institute of Community Colleges

*Corresponding Author Email: Kornmaha@gmail.com

Received: 9 March 2024

Revised: 14 April 2024

Accepted: 17 April 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ 2. เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ และ 3. เพื่อสร้างแพลตฟอร์มกลไกการบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อขจัดความยากจนระดับจังหวัด สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ประกอบด้วย ระบบค้นหาสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบส่งต่อช่วยเหลือ และระบบติดตามประเมินผลในชุมชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3,320 คน ที่มาจากการสำรวจตามข้อมูล จปฐ.ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐในปี 2562 และกลุ่มเป้าหมายจำนวน 50 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาระบบฐานข้อมูล PPPConnex ที่ถูกต้อง แม่นยำ ยอมรับรวมแบบพหุภาคีที่สร้างความเป็นเจ้าของร่วมของข้อมูลและพัฒนากลไกการทำงานเชิงพื้นที่ผ่านระบบนิเวศน์ของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพและทักษะ การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายบนฐานทุนการดำรงชีพ ศักยภาพ บริบท และความพร้อมของครัวเรือนเป้าหมายด้วยกระบวนการ Empowerment เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเป็นส่วนหนึ่งของ Pro-poor value chain และโครงข่ายความมั่นคงทางสังคม และ 3) การขับเคลื่อนทางสังคม การขับเคลื่อนทางสังคมครั้งนี้มีการดำเนินงานผ่าน One data one plan ของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมุกดาหารด้วยกลไกและกระบวนการทำงานแบบพหุภาคีด้วยพลังการขับเคลื่อนงานผ่านกลไกผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ด้วยการสร้างการรับรู้และการยอมรับร่วมกันในระดับพื้นที่ ตำบล อำเภอ และ จังหวัด ด้วยกระบวนการทำงานใน 3 ส่วนหลักนี้จะถูกถอดบทเรียนสู่การขยายผลการดำเนินงานในอำเภออื่น ๆ ต่อไป เพื่อสร้างแรงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากแบบก้าวกระโดดส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมุกดาหารได้

คำสำคัญ: การแก้ไขปัญหาความยากจน, เบ็ดเสร็จและแม่นยำ, การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการ

Abstract

This research consists purposes were 1. to develop and upgrade a comprehensive and accurate poverty alleviation platform (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) and develop an information system for decision making (Decision Support System: DSS) 2. to develop and enhance the role of the institution. Higher education in the area (Area Based University) and create area managers (Area Manager) and 3. to create a platform for integrating mechanisms for multilateral cooperation to eliminate poverty at the provincial level. for solving poverty problems completely and precisely using science Research and innovation that consists of System for searching and reviewing information on poor households Help referral system and monitoring and evaluation system in the communities and urban communities of Mukdahan Province with the concept of talking to the whole province. This is a mixed research between quantitative and qualitative methods. The research instruments are questionnaires and interviews. There are 3,320 samples from a survey based on the data of the Basic Education Commission who registered for state welfare in 2019 and a target group of 50 people who were selected by purposive sampling. The data collected from the questionnaires were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. Data collected from documents and interviews were analyzed by content analysis. The results of the research found that 1) Research The process of developing the PPPConnex database system that is correct, accurate, and accepted by multilaterals. Create shared ownership of data and develop spatial working mechanisms through the ecosystem of educational institutions in the area 2) Development: The process of developing potential and skills. Forwarding assistance to target households on the basis of living capital, potential, context, and readiness of target households through the Empowerment process so that the target groups are part of the Pro-poor value chain and social security network and 3) driving Social This social movement is operated through One data one plan of the Mukdahan Province development strategy with a multilateral mechanism and work process with the power of driving work through the mechanism of the Governor of Mukdahan Province. By creating awareness and mutual acceptance at the sub-district, district and province levels, the work process in these 3 main parts will be learned to expand the results of operations in other districts in the future to create a force to drive the economy. Progressive foundations can affect the gross product of Mukdahan Province.

Keywords: Poverty Alleviation, Comprehensive and Precise, Integrated Area Development

บทนำ

จากรายงานสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2562 ความก้าวหน้าระดับจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับความก้าวหน้าการพัฒนาคคนในปี 2562 กับปี 2558 พบว่า จังหวัดที่ดัชนีความก้าวหน้า การพัฒนาคนลดลงมาก ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร บุรีรัมย์ และนราธิวาส โดยจังหวัดมุกดาหารมีดัชนีความก้าวหน้าคน (Human Achievement Index - HAI) ในระดับต่ำของจำนวน 8 ด้าน จากข้อมูล พบว่า จากการวัดความก้าวหน้าในการพัฒนาคคนด้าน สุขภาพ การศึกษา ชีวิตการทำงาน รายได้ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วมจังหวัดมุกดาหารมีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาคคนในลำดับที่ 57 ของประเทศไทย มีจำนวนคนจนในระบบฐานข้อมูล TPMap จำนวน 4,567 คน

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีโครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาคาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดมุกดาหาร ในปีงบประมาณ 2563 - 2565 โดยได้สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลความยากในจังหวัดมุกดาหาร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ยังมีช่องว่างของการดำเนินโครงการวิจัย ได้แก่ 1) ระบบข้อมูลครัวเรือนคนจนที่แม่นยำจากการค้นหาสอบถามด้วยกระบวนการวิจัยที่เกิดจากการจัดการความรู้ร่วมของกลไกภาคีในพื้นที่ซึ่งไม่สามารถสร้างความไว้วางใจ (trust) และถูกนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานตามภารกิจที่เกี่ยวข้องกับ รวมถึงยังไม่สามารถระบุครัวเรือน Inclusion error และ Exclusion error จากรบบ TPMP เพื่อนำไปสู่การนำเข้าหรือนำออก ครัวเรือนยากจนได้อย่างชัดเจน การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อเป็นระบบข้อมูลคนจนระดับจังหวัดจึงเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งในระยะต่อไป 2) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ทีมวิจัยได้มีการส่งต่อความช่วยเหลือตามมิติความยากจนของครัวเรือน ไปให้กับกลไกภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และครัวเรือนยากจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือไปแล้วบางส่วน แต่ยังไม่สามารถระบุจำนวนและ ผลการช่วยเหลือได้ แม้จะมีการพัฒนาระบบ Feedback Loop มาเป็นเครื่องมือในการติดตามก็ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น การพัฒนาระบบ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ และจะต้องสร้าง กระบวนการทางสังคม (Social Process) กลไกที่จะลงติดตามการช่วยเหลือในพื้นที่จริงอีกด้วย 3) โมเดลแก่นงานภายใต้โมเดล "หมอนแก่น" มีความต้องการและโอกาสทางการตลาดสูงแต่ในช่วงการผลิตต้นน้ำและกลางน้ำจะต้องได้รับการพัฒนาและนำคนจนเข้ามาสู่ห่วงโซ่ให้ได้ตามแนวคิด pro-poor value chain ต้องมีการวิเคราะห์ value chain และ supply chain เพื่อกำหนดจุด และการเพิ่มมูลค่าของ chain ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถสร้างมูลค่าสูงสุด เพื่อเป็นเครื่องยนต์ในการขับเคลื่อน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมุกดาหารได้ (Gross Provincial Product: GPP) ส่วน application คลังแรงงาน ได้เริ่มมีการนำไปใช้ ประโยชน์ก็จะต้องมีการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อให้คนจน แรงงานยากจน กลุ่มเปราะบางในเมืองได้มีโอกาสเข้าถึงการจ้างงานสร้าง รายได้ รวมถึงการพัฒนาทักษะ ทั้งแบบ up-skill และ re-skill เพื่อนำไปสู่ทั้งการปรับโครงสร้างแรงงานและลดความเหลื่อมล้ำ และ 4) การพัฒนา provincial platform/forum ด้วยแนวคิดการจัดการปกครองเมืองแบบพหุภาคีทั้งในระดับอำเภอกับ ศจพ.อ. และเชื่อมโยงขึ้นไประดับจังหวัดกับ ศจพ.จ. เพื่อสร้างการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายกับกลไกภาคีทั้งจังหวัดเพื่อแก้ไข (ทิวากร เหล่าลี้อา และคณะ, 2565) เพื่อแก้ไขปัญหาคาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิดคุยกันทั้งจังหวัด และเพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่หรือนักนวัตกรรมชุมชน (Area Manager) ซึ่งเป็นแกนนำ ชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และมีทัศนคติ ความตั้งใจ จิตสาธารณะ ในด้านการแก้ไขปัญหาคาความยากจนและสร้าง โอกาสทางสังคม ในการค้นหาสอบถามครัวเรือนยากจน ในการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคาความยากจนในพื้นที่ได้ ภายใต้แนวคิด พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility ในพื้นที่ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน (ทิวากร เหล่าลี้อา และคณะ, 2564)

ดังนั้น การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคาความยากจนในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิดคุยกันทั้งจังหวัด โดยมีวิทยาลัยชุมชนมุกดาหารเป็นคลังสมอง คลังข้อมูลในการแก้ไขปัญหาคาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในจังหวัด ภายใต้แนวคิด พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคาความยากจนใน ชุมชนชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิดคุยกันทั้งจังหวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มบริหารจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนบทบพและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”
2. เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบทบพและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”
3. เพื่อสร้างแพลตฟอร์มกลไกการบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อจัดการความยากจนระดับจังหวัด สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ประกอบด้วย ระบบค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบส่งต่อช่วยเหลือ และระบบติดตามประเมินผล ในชุมชนบทบพและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”

การบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้มีแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นกรณีศึกษากระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างโอกาสในสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่การร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาของจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างโอกาสในสังคมและการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนในมุกดาหาร ที่มุ่งเน้นที่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถสร้างโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางสังคม การสร้างโอกาสให้กับชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างงานที่มีความยั่งยืนและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นการสร้างพื้นที่ให้กับผู้มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในจังหวัดมุกดาหาร ให้มีโอกาสนำเสนอและแบ่งปันความคิดเห็น ประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาจังหวัด โดยการสร้างพื้นที่ให้กับทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดอย่างแท้จริง การสร้างพื้นที่ให้กับทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ตลอดจน สามารถสร้างนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับการพัฒนาจังหวัดในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ จังหวัดมุกดาหารทั้งจังหวัดมีครัวเรือนยากจน (จปฐ.) 245,850 คน ตามข้อมูล จปฐ.ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐในปี 2562
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครัวเรือนยากจน จำนวน 3,320 ครัวเรือน ที่มาจากการสำรวจตามข้อมูล จปฐ.ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐในปี 2562
- 1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ จำนวน 50 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงเพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น.249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25–0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951, p.274; อ้างในบุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลับกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย คณะวิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลสภาพจริงของภาวะความยากลำบากของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6,162 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (www.livingonnewpace.com) หลังจากนั้นได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์ครัวเรือนคนจน วิเคราะห์บริบทชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์, Poverty profile, Village profile, family folder และแผนผังครัวครัวเรือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (www.livingonnewpace.com) ด้วยแนวคิด Livelihood Model และวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (www.pppconnect.com) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการสำรวจข้อมูล ปัญหา ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพเดิมของข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน (www.livingonnewpace.com) และ (www.pppconnect.com) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ของทุน 5 ด้าน ตามแนวคิด Livelihood Model

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ภูมิศึกษา จังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนบทตและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”

ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6,162ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (livingonnewpace) และระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (pppconnect) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการสำรวจข้อมูล ปัญหา ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพเดิมของข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร ในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยศักยภาพทุน 5 มิติของครัวเรือนยากจน (ที่มา: ทิวากร เหล่าลือชา, 2566)

2. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบทตและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับจังหวัด การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เมืองค้ประกอบของระบบนิเวศน์ ดังนี้ ระบบนิเวศน์วัฒนธรรม ทุนมนุษย์ การผลิต

องค์ความรู้และนวัตกรรม ระบบโครงสร้างสนับสนุน ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันและระดับภูมิภาค ภาาีเครือข่ายและรูปแบบการสื่อสารเครือข่าย โดยมีกรอบการสร้างระบบนิเวศน์ดังแสดงในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ระบบนิเวศน์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (ที่มา: ทิวากร เหล่าลือชา, 2566)

3. การพัฒนาแพลตฟอร์มกลไกการบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อจัดความยากจนระดับจังหวัด สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ประกอบด้วย ระบบค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบส่งต่อช่วยเหลือ และระบบติดตามประเมินผล ในชุมชนบทบและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”

ผลการวิจัยพบว่า การติดตาม วิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า จัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนเพื่อร่วมกันติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน ในภาพที่ 3 ดังนี้

รูปภาพที่ 3 การบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน (ที่มา: ทิวากร เหล่าลือชา, 2566)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ภูมิศึกษา จังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนบทยบและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความยากจนโดยการค้นหาสอบถาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5,060ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (livingonnewpace) และระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (pppconnect) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการสำรวจข้อมูล ปัญหา ศักยภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพเดิมของข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร

2. เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบทยบและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” พบว่า การออกแบบกลไก กระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ผลที่ได้จากการสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้คณะผู้วิจัยมีข้อมูลครัวเรือนยากจน 2 ระบบ คือ 1) ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (livingonnewpace) และ 2) ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ โดย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (pppconnect) จากนั้นจึงนำข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทั้ง 2 มาวิเคราะห์ และได้จัดให้มีคลินิกวิจัย ที่วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เพื่อนำข้อมูลส่งต่อและช่วยเหลือคนจนให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือต่อไป เช่น ด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ใน ปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับความช่วยเหลือจาก พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับความช่วยเหลือจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน

3. เพื่อสร้างแพลตฟอร์มกลไกการบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อขจัดความยากจนระดับจังหวัด สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ประกอบด้วย ระบบค้นหาสอบถาม ข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบส่งต่อช่วยเหลือ และระบบติดตามประเมินผล ในชุมชนบทยบและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” พบว่า การติดตาม วิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ได้มีการจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร ในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกับติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ให้กับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน คือ 1)

กระทรวงมหาดไทย 2) กระทรวงศึกษาธิการ 3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 4) กระทรวงพาณิชย์ 5) กระทรวงอุตสาหกรรม 6) กระทรวงแรงงาน และ 8 หน่วยงาน ดังนี้ 1) เหล่ากาชาดจังหวัดมุกดาหาร 2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมุกดาหาร 3) สถาบันการเงิน 4) สโมสรไลออนส์มุกดาหาร 5) สมาคมเมือง 3 ธรรม 6) บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) 7) เทศบาลตำบลกกตูม/องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง 8) สหกรณ์การเกษตรห้วยบางทราย จำกัด ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเข้าร่วมคลินิกวิจัยเพื่อประชุม ติดตาม วิเคราะห์ และรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2566 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) โดยการวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดมุกดาหาร ตามแนวคิด Livelihood Model ได้ผลการวิเคราะห์ทุนในทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับจากน้อยไปหามาก คือ 1) ทุนมนุษย์อ่านออกเขียนได้แต่ขาดการพัฒนาทางด้านอาชีพทางการเกษตรและอาชีพใหม่เพื่อต่อยอดจากอาชีพเดิมเช่นการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร 2) ทุนธรรมชาติมีที่ดินทำกินแต่เป็น สปก. และ สทก. แต่ขาดแหล่งน้ำในการทำมาหากิน 3) การเงินมีเงินทุนและไม่มีหนี้สิน 4) ทุนกายภาพ มีไฟฟ้าและอินเทอร์เน็ตใช้ 5) ด้านทุนสังคมมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ได้รับจากภาครัฐ สอดคล้องกับพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า จากการสำรวจปัญหาความยากจนในการค้นหาปัญหาทุนมนุษย์ทั้ง 5 ด้าน ได้พบทุนมนุษย์ที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านทุนมนุษย์ กลุ่มเป้าหมายในครัวเรือน มีรายได้น้อยอยู่อาศัย ต้องไปทำงานต่างจังหวัด ทิ้งให้คนสูงวัย ผู้สูงอายุ และเด็กต้องอาศัยอยู่บ้าน และไม่ค่อยมีอาชีพ รอคอยส่งเสียเงินกลับบ้านจากกลุ่มเป้าหมายในวัยแรงงานที่ไปทำงานต่างจังหวัด ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีทักษะอื่น ๆ ในการประกอบอาชีพนอกจากเกษตรกรรม รายได้ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างมาจากภาคเกษตรจึง มีปัญหาจากรายได้นอกภาคเกษตรน้อยมาก จึงส่งผลกระทบต่อทุนมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ด้านการเงิน รายได้หลักของกลุ่มตัวอย่าง มาจากรายได้จากภาคการเกษตร มีรายได้นอกภาคเกษตรน้อยมาก ซึ่งไม่มีอาชีพเสริม และกลุ่มตัวอย่างไม่มีการออม ซึ่งเกิดปัญหาทางการเงิน เพราะขาดการวางแผนในการใช้เงิน ขาดการวางแผนในการใช้ชีวิต ด้านสังคม กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ไม่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพราะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบหาเช้ากินค่ำ

2. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” โดยการพัฒนาระบบค้นหา การสอบถามข้อมูล และการจัดกลุ่มคนจนกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจำนวน 4,660 ครัวเรือน โดยมีจำนวนคนจนจำนวน 11,296 คน มีครัวเรือนเพิ่มเติมจากฐานข้อมูล TMAP จำนวน 1340 ครัวเรือน รวมเป็น 5,060 ครัวเรือน สอดคล้องกับพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กรณีที่พบคนจนตกสำรวจ ทีมวิจัยได้สำรวจข้อมูล ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ทำหนังสือขออนุญาตให้นักวิจัยลงพื้นที่ ก่อนจะลงพื้นที่แต่ละชุมชนต้องไปรายงานตัวต่อผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันก่อน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้นำชุมชน

ประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการลงทะเบียนข้อมูลในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อการอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเชิงลึกเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยออกมาได้คุณภาพมากที่สุด โดยแต่ละพื้นที่มีคณบดีที่ตรวจสอบ ข้อมูลที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน หรือมีการย้ายถิ่นมาจากแหล่งใหม่ ซึ่งการเก็บข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบรายชื่อจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จากระายชื่อกลุ่มเป้าหมายจาก TMAP/KHM ที่นักวิจัยได้นำไปเสนอ พบว่า มีการตรวจสอบจริง ในการนี้ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข จึงได้เสนอรายชื่อกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมและเซ็นรับรองเพื่อให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพิ่มข้อมูลเข้าสู่ในระบบ และแจ้งไปยังตำบลและอำเภอต่อไป ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเก็บกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมได้ 271 ราย สามารถเก็บเพิ่มเติมได้คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม

3. การสร้างแพลตฟอร์มกลไกการบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อจัดความยากจนระดับจังหวัด สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ด้วยการพัฒนากระบวนการส่งต่อและช่วยเหลือคนจนได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ใน ปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับ พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน/ครัวเรือนคนจน สอดคล้องกับพิมพ์ลิขิต แก้วทานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโครงการ Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีคณะกรรมการในการดำเนินงานในพื้นที่ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานในการปฏิบัติ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน อำนวยการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง เป็นรองประธานกรรมการฯ พัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการ และสาธารณสุขอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการร่วม รวมทั้งส่วนราชการในพื้นที่ เช่น สถานีตำรวจ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ที่ดินอำเภอ โรงพยาบาล สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ ประธานกลุ่มสถานศึกษา สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรอำเภอ กำนันทุกตำบล ร้านค้าห้างร้านภาคเอกชนในพื้นที่ร่วมเป็นกรรมการ เริ่มดำเนินการในปี 2561 เป็นต้น

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบของการวิจัยนี้ พบว่า 1) การจัดการที่ดินแปลงรวม จากการดำเนินงานวิจัยในปีที่ 2 ในโครงการหมอนแค้นในอำเภอนิคมน้ำจืด สำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อย สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ครัวเรือนยากจนเข้ามาใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยการปลูกหมอนในที่ดินสาธารณะของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ภายใต้ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการขอเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ในเชิงนโยบายจึงเสนอให้หน่วยงานของรัฐที่มีที่ดินสาธารณะประโยชน์ ได้เปิดโอกาสให้ครัวเรือนยากจนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ ภายใต้ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องของการไม่มีที่ดินทำกินของครัวเรือนยากจนที่ถูกต้องตามระเบียบราชการ 2) การซ่อมแซมบ้านและการสร้างบ้าน งบน้อย ควรเพิ่มงบประมาณให้เหมาะสม สอดคล้องกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน ราคาวัสดุอุปกรณ์ตอนที่เสนอโครงการกับตอนที่อนุมัติโครงการราคาสูงขึ้นกว่าตอนที่เสนอโครงการ กระบวนการในการทำงาน การวิเคราะห์ข้อมูลในการซ่อมแซมบ้าน ควรจะพัฒนาระบบและกลไกการส่งต่อช่วยเหลือเรื่องซ่อมบ้านร่วมกับหน่วยงานพื้นที่เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการซ่อมและสร้างบ้านในทิศทางเดียวกันไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการสนับสนุนงบประมาณ 3) การส่งต่อและช่วยเหลือด้านการศึกษา ด้วยการให้ทุน กสศ. ในระดับอุดมศึกษา โดยวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ได้นำข้อมูลนักเรียนในฐานข้อมูลครัวเรือน

ยากจน ส่งต่อช่วยเหลือด้วยการให้ทุนกสศ. ซึ่งในเชิงนโยบายควรมีการกำหนดทุน กสศ.ให้กับครัวเรือนยากจนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และ 4) ในกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ในรูปแบบ One Plan ในการแก้ไขปัญหาความยากจน มีข้อจำกัดเรื่องกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ของแต่ละหน่วยงาน หน่วยรองรับงบประมาณในระดับอำเภอและหน่วยงาน ไม่สามารถเชื่อมโยงแผนระดับชุมชนไปสู่แผนระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัดได้ ในเชิงนโยบายควรกำหนดให้หน่วยงานในระดับอำเภอ ระดับตำบลหรือหน่วยงานส่วนราชการภาควิชาการ สามารถรองรับงบประมาณสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ปัญหาจากทุนการเงิน เกิดจากการมีอาชีพและรายได้ไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการยกระดับการฝึกอาชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

1.2 ปัญหาจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจากการตงงานในสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด ได้เสนอโครงการพัฒนาครัวเรือนยากจนที่ตงงานจากสถานการณ์โควิดในจังหวัดมุกดาหาร

1.3 ปัญหาจากทุนสังคม เกิดจากการเกษตรล้าหลังด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน ได้เสนอโครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดทางการเกษตรสมัยใหม่ในจังหวัดมุกดาหาร

1.4 ปัญหาจากทุนมนุษย์ เกิดจากขาดการศึกษาในความรู้ใหม่ๆ เพื่อการประกอบอาชีพ ได้เสนอโครงการพัฒนาครัวเรือนยากจนทางด้านการศึกษาและฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร

1.5 ปัญหาจากทุนกายภาพ เกิดจากสภาพปัญหา 1) ขาดระบบการจัดการน้ำ ได้เสนอโครงการพัฒนาระบบการจัดการน้ำ 2) สภาพที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยครัวเรือนยากจน และ 3) การเข้าถึงที่ดินทำกิน ได้เสนอโครงการฝึกอบรมสร้างความเข้าใจความรู้ครัวเรือนยากจนเกี่ยวกับการเข้าถึงที่ดินทำกินในจังหวัดมุกดาหาร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% ในจังหวัดมุกดาหาร

2.2 ควรมีการวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร

2.3 ควรมีการพัฒนาโมเดลแก่นงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร

2.4 ควรมีการพัฒนาระบบการหนุนเสริม และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในจังหวัดมุกดาหาร

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2558). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม. สันติ: ตักสิลาการพิมพ์.

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ. (2564). กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 10(2), 260-270.

ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ. (2564). *โครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2564*. กรุงเทพมหานคร. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.).

_____. (2565). *โครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ*

กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 3 ปีงบประมาณ 2565.กรุงเทพมหานคร. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2565, จาก

<http://www.pssgroup.moi.go.th/pdf/Sufficiency%20economy/1%20decade>